

ЕВОЛЮЦІЯ МІСЦЕВОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ: УРОКИ РЕФОРМ

к.е.н., ст. викладач **Котенко Н.В.**,

студент гр. Ф-11 **Шестопад А.С.**

Сумський державний університет (Україна)

Суть утворення податків полягає в тому, що для функціонування публічного сектору необхідні фінансові ресурси, достатні для забезпечення суспільних послуг як на загальнодержавному, так і на місцевих рівнях.

Поява розподілу державних та місцевих податків і зборів зумовлена необхідністю поділу джерел доходів між бюджетами різних рівнів.

Місцеві податки і збори є основним засобом формування доходної частини базових місцевих бюджетів, так як кошти, отримані від місцевого оподаткування, надходять лише до бюджетів місцевого самоврядування.

Аналізуючи процес формування податкової системи у незалежній Україні, можна зазначити, що за цей період відбулися докорінні зміни в системі місцевих податків і зборів.

Загалом можна дійти висновку, що еволюція місцевих податків пройшла певний шлях і на сьогодні вони є значним фінансовим підґрунтям для місцевого самоврядування.

Фактично розвиток вітчизняної податкової системи умовно можна поділити на п'ять етапів: 1 етап — 1991–1993 рр., 2 етап — 1994–1999 рр., 3 етап — 2000–2009 рр., 4 етап — 2010–2014 рр., 2015 — наш час.

Кожен етап формування податкової системи був важливою сходинкою становлення та розвитку побудови ефективної системи оподаткування. Лише після 19 років утворення незалежної країни було запроваджено в грудні 2010 р. Податковий кодекс України, що фактично запрацював у 2011 р. та був суттєво видозмінений у 2015р.

До 2011 р. органи місцевого самоврядування мали можливість на своїй території стягувати до 14 місцевих податків та зборів, якщо не враховувати податок з продажу імпортованих товарів – яскравий приклад протиріч у розрізних нормативно-правових актах. Проте фактично, фіскальне значення для більшості територій мали 3-4 з них: ринковий збір, комунальний податок, податок з реклами. Податковим кодексом кількість місцевих податків та зборів було зменшено до п'яти: залишилися лише єдиний податок, збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності, збір за місця для паркування транспортних засобів і туристичний збір, податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки. У 2014 р. так званий «торговий патент» було скасовано. У той же час місцеву податкову систему було укріплено земельним та транспортними податками, що разом із податком на нерухомість було об'єднано у майновий податок, що дозволило збільшити питому вагу місцевих податків і зборів у загальному обсязі доходів місцевих бюджетів (наприклад, для м. Суми з 3 до 11 %). Проте така динаміка не є однозначною, адже зміна статусу земельного податку з державного на місцевий автоматично не збільшила фінансову автономію органів місцевого самоврядування. Крім того, внутрішня структура місцевих платежів є вкрай розбалансованою: 99% всіх надходжень забезпечує єдиний податок і податок на землю.

Відповідно до вимог Європейської хартії місцевого самоврядування місцева влада повинна отримати право проводити незалежну податкову політику: в межах загальнодержавного законодавства самостійно обирати зручні та ефективні місцеві податки та збори, та мати можливість впливати на місцеву фінансову систему у тому числі через ставки місцевих платежів, шляхом надання певних фіскальних преференцій. Номінально Податковий кодекс таку можливість не виключає. Реалії показують, що практично неможливо робити гнучкою систему оподаткування, що складається з чотирьох елементів.

Світовим досвідом напрацьовано низку критеріїв оптимального оподаткування місцевими податками та зборами, які зумовлені їхнім особливим значенням щодо забезпечення гармонійного розвитку територій, найповнішого задоволення потреб населення. Ми провели аналіз відповідності цим критеріям перерахованих податків і зборів і виявилось, що визначені останньою редакцією Податкового кодексу місцеві платежі дійсно забезпечують невеликі коливання надходжень упродовж усього ділового циклу; одержання податкових надходжень із місцевих баз оподаткування, захист від однобічного розвитку місцевої економічної структури, а також частково (окрім плати за землю) відповідність між економічним розвитком і надходженнями місцевих податків.

У той же час, наявні в Україні місцеві податки і, особливо, збори не забезпечують відчутність податків і балансу інтересів платників і публічного сектору, а також рівновагу між споживанням місцевих послуг і податковим тягарем. Система ставок місцевих податків та зборів продовжує залишатися не гнучкою, місцеві органи влади позбавлені права самостійно встановлювати ставки одного або двох найголовніших податків. Аналіз податкового потенціалу приблизно однакових за розмірами адміністративно-територіальних одиниць (ми порівнювали міста Суми, Полтава та Чернігів) показав, що різниця між надходженнями від місцевих податків на душу населення продовжує бути суттєвою. Необхідно також зазначити, що розподіл податкового потенціалу місцевих податків та зборів не залежить від потреб територіальних громад, а отже реформи мають тривати.